

ĐẠI TƯỚNG VÕ NGUYÊN GIÁP VỚI TÂM NGUYỆN CHẤN HƯNG NỀN GIÁO DỤC NƯỚC NHÀ

PGS.TS Ngô Minh Oanh¹

Khi nói đến Đại tướng Võ Nguyên Giáp thường chúng ta nhắc đến “một tượng đài sừng sững” về quân sự. Ông đã được xếp ngang hàng với những thiên tài quân sự thế giới như Alexandre, Kutudóp, Hưng Đạo đại vương Trần Quốc Tuấn... Bởi thế mà những đóng góp của Ông trên nhiều lĩnh vực, đôi lúc lại trở thành thứ yếu so với những đóng góp về lĩnh vực quân sự trong suy nghĩ của mọi người. Sự thực, một “ nho tướng ” “ văn võ song toàn ” như Ông, vốn xuất thân là một nhà giáo, Ông đã có đóng góp to lớn trong lĩnh vực giáo dục, với một khát khao cháy bỏng là chấn hưng nền giáo dục nước nhà.

1. Võ Nguyên Giáp - Người thầy giáo tài ba

Sinh ra trong một gia đình nề nếp, Võ Nguyên Giáp đã được giáo dục cẩn thận. Cha Ông là Võ Quang Nghiêm một nhà giáo ở quê, có ý thức giáo dục con cái theo truyền thống gia đình, luôn muốn con các học hành thành đạt. Võ Nguyên Giáp đã được cha gửi đi học ở Đồng Hới rồi sau đó là ở trường Quốc học Huế. Do tham gia bãi khóa, Ông đã bị đuổi học. Đảng Tân Việt một đảng yêu nước mang màu sắc dân tộc, Ông tham gia hoạt động cách mạng nhưng với tinh thần hiếu học, Ông tiếp tục ra Hà Nội vào học ở trường Albert Sarraut và nhận bằng cử nhân luật vào năm 1937. Cùng với những hoạt động sôi nổi trong Phong trào dân chủ Đông Dương: sáng lập viên của Mặt trận và là Chủ tịch Ủy ban báo chí Bắc Kỳ trong phong trào Đông Dương đại hội Ông vừa làm thầy giáo dạy môn lịch sử ở trường tư thục Thăng Long, Hà Nội do ông Hoàng Minh Giám làm hiệu trưởng nhà trường. Là một thanh niên yêu nước nồng nhiệt, cùng với truyền thống gia đình nhà giáo, tại đây Ông đã gặt hái được nhiều thành công trong quãng đời dạy học của mình.

Ông giảng dạy các môn “Lịch sử Cách mạng tư sản Pháp”, “Napoleon” hay “Địa lý thế giới”. Đặc biệt là chùm bài giảng của Ông về Cách mạng tư sản Pháp như: Đánh chiếm ngục Baxti; về Ý nghĩa của ba từ Tự do – Bình đẳng – Bác ái; Lý lẽ của 17 điều trong Tuyên ngôn nhân quyền và dân quyền của cách mạng tư sản Pháp... đã được lý giải rất cặn kẽ và sâu sắc.

Những học trò được học trực tiếp hoặc gián tiếp với Ông đều có những ấn tượng rất tốt và khâm phục sự uyên bác cũng như tài năng sư phạm của thầy Giáp. Ông Bùi Diễm, cựu đại sứ của Chính phủ Việt Nam cộng hòa lúc đó là một cậu bé 13 tuổi không quên được những giờ giảng của thầy Giáp. “Sự miêu tả chi tiết về sự tàn tạ của vương triều cũng

---

¹ Viện trưởng, Viện Nghiên cứu Giáo dục, Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh.

như sự đòi hỏi của Maria Antoinette đã đưa học trò đến một nhận định không chút nghi ngờ về số phận dành cho chế độ quân chủ Pháp; học trò như bị hút hồn về cuộc cách mạng Pháp, về những nhân vật của thời đại đó... Ông muốn cho học trò hiểu tại sao một đội long kỵ lại được bố trí chính xác như thế hay đội cận vệ của Napoleong đã nổ súng đúng lúc như thế nào để giành thắng lợi.”² Ông Trần Văn Hà, một cựu học sinh trường Bưởi, Hà Nội đã có sự so sánh khi học sử với một thầy người Pháp có tên là Aga: “Chán nhất là học sử nước Pháp với thầy Aga người Pháp: về nhà phải “cày” mãi, mất nhiều thời gian mới nhớ được.” Ông Hà có may mắn là cùng ở trọ với một người bạn học trường Thăng Long, nơi có thầy Võ Nguyên Giáp dạy sử. Bạn Ông luôn khoe với Ông: “Thầy Võ Nguyên Giáp giảng lịch sử cách mạng Pháp thật là tuyệt vời”. Và thế là Ông Hà đã mượn bài giảng của thầy Giáp để học. Mặc dù không được học trực tiếp với thầy Giáp nhưng Ông Hà đã cảm nhận được sự lôi cuốn và sức hấp dẫn của những bài dạy của thầy Võ Nguyên Giáp. Ông nhớ lại: “Cấu trúc bài của thầy rất lôgic. Văn phong tiếng Pháp của thầy rất trong sáng, giản dị nên đọc là nhớ ngay. Thế là tôi đã học thầy Võ Nguyên Giáp mà không gặp thầy, thông qua trọn hai giáo trình của thầy do anh bạn quý mến cứ chuyển đều cho tôi hàng tuần.” Bài giảng của thầy “tự nhiên được khơi dậy trong người học, lòng yêu dân, yêu nước, chống áp bức cường quyền, chống bất bình đẳng, mất tự do... Rồi như có một sức mạnh vô hình thúc mình phải làm một cái gì?” “Tôi thi đậu tú tài phần thứ nhất, vấn đáp trôi chảy, được xếp hạng khá, phần quan trọng là nhờ thuộc, nhớ hai môn sử, địa của thầy.”³

Về phương pháp, thầy Võ Nguyên Giáp là một người dạy học rất có phương pháp: “Đứng thẳng trước lớp, Ông nhìn vào học trò và đồng dục nói... Sự hấp dẫn của bài giảng bắt đầu từ việc nêu vấn đề và hướng người học tập trung vào sự kiện, từ sự kiện rút ra bản chất và bài học lịch sử. Người luôn coi trọng tính khách quan của sự kiện, đề cao phân tích nhân vật lịch sử để học sinh hiểu lịch sử, biết được thời đại mà họ đang sống.”⁴ Với giọng sang sảng và say sưa, gần gũi và thân thiện với học trò, thầy Giáp đã đi vào ký ức của nhiều thế hệ học trò với tất cả hình ảnh đẹp về một người thầy đáng kính về nhân cách, uyên bác về kiến thức và giỏi về năng lực sư phạm. Bởi trên tất cả, đó là sự gắn bó

---

² Dẫn theo Mai thị Diệu.... <http://www.baoquangbinh.vn/datvanguoiquangbinh/201311/thaygiao...>

³ Đại tướng Tổng tư lệnh Võ Nguyên Giáp với sử học Việt Nam, tr. 321.

⁴ Phạm Anh: Đại tướng Võ Nguyên Giáp: Thầy giáo dạy lịch sử nổi tiếng. <http://dantri.com.vn/giao-duc-khuyen-hoc>

của Ông với nghề dạy học, lòng yêu nghề, yêu trẻ. Năm 1990, khi Đại tướng trả lời phỏng vấn nhà báo kiêm sử gia người Mỹ Stanley Karnow, phóng viên báo New York Time, tác giả của cuốn sách “ Vietnam: A History”, Ông đã nói: “ Xin nhớ tôi là vị tướng chiến đấu vì hòa bình. Nếu không trở thành người lính, có lẽ tôi *sẽ vẫn là một thầy giáo*, có thể là triết học hoặc lịch sử.”

2. Hiểu biết sâu rộng về giáo dục

Là một nhà giáo thực thụ, mặc dù trong một thời gian dài Ông phải làm tròn vai trò một vị tướng dẫn dắt quân đội tiến hành thắng lợi hai cuộc kháng chiến chống Pháp và chống Mỹ, Ông vẫn luôn nặng nợ với giáo dục, nhất là khi tình hình giáo dục đang đặt ra những vấn đề cấp bách cần phải giải quyết. Ông có rất nhiều bài viết về giáo dục – đào tạo, trong những bài báo này, với những quan điểm giáo dục của mình đã thể hiện, Ông là một người có hiểu biết sâu rộng về giáo dục, có tầm nhìn chiến lược và thể hiện một khát khao cháy bỏng muốn chấn hưng nền giáo dục nước nhà.

Ông rất coi trọng giáo dục, bởi đã từng là một nhà giáo, hơn ai hết Ông biết giáo dục đào tạo là làm ra sản phẩm đặc thù, đó là con người. Chiến lược phát triển con người có vai trò quan trọng đặc biệt trong phát triển kinh tế - xã hội của đất nước, “Cần phải coi trọng chiến lược con người, “tất cả cho con người và tất cả vì con người”. Một trong những nhiệm vụ lớn lao có tầm quan trọng chiến lược trong suốt thời kỳ quá độ tiến lên chủ nghĩa xã hội là đào tạo con người phát triển toàn diện, có tinh thần làm chủ và năng lực làm chủ, có tinh thần yêu nước và lý tưởng xã hội chủ nghĩa, có trình độ văn hóa và khoa học ngày càng cao. Nắm vững kỹ thuật và công nghệ sản xuất... Đây chính là lực lượng sản xuất vĩ đại nhất, có thể mạnh nhất, có sức sáng tạo nhất”⁵. Đào tạo những con người mới, theo Ông phải là những con người có khả năng tư duy độc lập, có phương pháp tư duy hệ thống và cách nhìn toàn thể; có năng lực sáng tạo và tinh thần đổi mới; có khả năng thích ứng với sự thay đổi thường xuyên, đa dạng, phức tạp, đầy biến động bất ngờ và bất định; có năng lực hành động hiệu quả và tinh thần hợp tác trong một môi trường đa văn hóa của một thế giới toàn cầu hóa.

Ông rất coi trọng chất lượng giáo dục toàn diện. Ông khẳng định giáo dục đào tạo có chất lượng, là đào tạo những con người vừa có những phẩm chất chính trị cần thiết, có năng lực chuyên môn vững vàng và có đầy đủ sức khỏe để hoàn thành công việc. Nhà trường cần phải trang bị cho học sinh những tri thức văn hóa và khoa học, giáo dục thể chất và thực hành lao động sản xuất nhằm gắn nhà trường với thực tiễn cuộc sống.

---

⁵ Võ Nguyên Giáp (2000), Tư tưởng Hồ Chí Minh và con đường cách mạng Việt Nam, NXB CTQG, HN, tr. 586.

Ông thấy được vai trò của các trường sư phạm, Ông viết: “Để thực hiện chiến lược giáo dục và đào tạo, nâng cao chất lượng hệ thống giáo dục quốc dân, phải đặc biệt quan tâm đến ngành sư phạm, đến việc xây dựng, đào tạo và bồi dưỡng đội ngũ giáo viên và cán bộ quản lý giáo dục có phẩm chất đạo đức, trình độ chính trị và năng lực chuyên môn cao. Có chính sách thu hút người giỏi vào ngành sư phạm”⁶. Còn đối với đội ngũ nhà giáo, Ông cũng đặc biệt quan tâm, Ông chủ trương cùng với việc bồi dưỡng trình độ văn hóa, khoa học và năng lực giảng dạy, nghệ thuật sư phạm cho giáo viên, cần chú ý thích đáng tới việc bồi dưỡng nâng cao phẩm chất chính trị, lòng say mê thiết tha yêu nghề, năng lực nghề nghiệp. Bên cạnh chú trọng nâng cao vị thế người thầy cũng cần phải chăm lo đời sống vật chất và tinh thần cho giáo viên, để đội ngũ thầy cô giáo có thể phát huy cao nhất năng lực và trách nhiệm của mình trong sự nghiệp giáo dục. Các nhà trường phải chú ý những hình thức phù hợp để tổ chức sản xuất, cải thiện đời sống cho giáo viên.

Trong sự nghiệp phát triển giáo dục phải coi trọng công tác giáo dục từ mẫu giáo cho đến đại học và trên đại học. Mỗi cấp học, bậc học đều có vai trò quan trọng trong nền giáo dục quốc dân. Giáo dục phải được tiến hành thường xuyên, liên tục, nhanh chóng xây dựng nước ta thành một xã hội học tập, để cho mọi người đều có cơ hội học tập và học tập suốt đời.

Ông cũng đặc biệt coi trọng khoa học giáo dục. Đối với những nhà nghiên cứu giáo dục, Ông yêu cầu nhà nghiên cứu không chỉ có kiến thức chuyên sâu về giáo dục mà còn phải nắm vững phương pháp luận chủ nghĩa Mác – Lênin, hiểu biết truyền thống văn hóa, giáo dục và con người Việt Nam, thực tiễn đời sống kinh tế - xã hội đất nước và kinh nghiệm giáo dục thế giới⁷.

3. Khát khao chấn hưng nền giáo dục nước nhà

Khi đất nước bước vào thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, trong bối cảnh kinh tế thị trường và hội nhập quốc tế, nền giáo dục nước ta bộc lộ những bất cập cần phải đổi mới, Đại tướng Võ Nguyên Giáp đã không ngần ngại phát biểu quan điểm của mình trước yêu cầu chấn hưng nền giáo dục nước nhà. Trong bài viết “Đổi mới có tính cách mạng nền giáo dục đào tạo của nước nhà”⁸, Đại tướng đã thể hiện tâm huyết của mình với sự nghiệp giáo dục. Ông khẳng định “Nền giáo dục của chúng ta về cơ bản vẫn dựa trên mô hình cũ. Để đưa đất nước phát triển nhanh với chất lượng cao và bền vững, tiến

---

⁶ Sách đã dẫn, tr. 387.

⁷ Sách đã dẫn, tr. 530.

⁸ Bài đăng trên báo Sài Gòn giải phóng ngày 10 tháng 9 năm 2007.

kip thời đại trong kỷ nguyên thông tin và tri thức, chúng ta phải tiến hành một cuộc đổi mới toàn diện, sâu sắc, triệt để có tính cách mạng nền giáo dục – đào tạo của nước nhà”.

Ông quan niệm một nền giáo dục chúng ta cần xây dựng “đó phải là một nền giáo dục mở, hướng tới đối tượng trung tâm là người học, có trách nhiệm tạo điều kiện và môi trường cho mọi cá nhân người học được trang bị một nền học vấn vừa đậm đà bản sắc văn hóa dân tộc, vừa hiện đại về tri thức, khoa học và công nghệ.” “Nền giáo dục của kỷ nguyên thông tin là một nền giáo dục cho mọi người, tạo điều kiện để mọi người được học, giúp cho mọi người biết cách học, biết cách tự học, học tập liên tục, học suốt đời; là một nền giáo dục mở và liên thông, có khả năng hội nhập với nền giáo dục thế giới”. Ông chỉ ra những vấn đề cơ bản và cấp bách cần thực hiện ngay, đó là:

1. Phải tổ chức lại và kiện toàn Hội đồng giáo dục quốc gia cho ngang tầm với nhiệm vụ. Hội đồng phải tập hợp được các nhà giáo dục và khoa học tâm huyết, những chuyên gia giỏi, am hiểu tình hình giáo dục trong nước và thế giới, có uy tín... Hội đồng làm nhiệm vụ tư vấn cho Trung ương, Quốc hội và chính phủ trong việc hoạch định chính sách và chiến lược phát triển giáo dục – đào tạo ở tầm vĩ mô.

2. Tổ chức nghiên cứu, rà soát lại hệ thống chương trình giáo dục và sách giáo khoa. Tiếp tục bổ sung, hoàn thiện, ổn định chương trình và thay đổi cách tổ chức biên soạn chương trình, sách giáo khoa một cách dân chủ, công khai, tránh độc quyền.

3. Nghiên cứu tổ chức hệ thống giáo dục quốc dân cho hợp lý, chấm dứt tình trạng “vừa thừa vừa thiếu cả thầy lẫn thợ”, đảm bảo chất lượng đào tạo, phân luồng hợp lý sau phổ thông, phát triển hệ thống trường dạy nghề.

4. Xây dựng đội ngũ nhà giáo, cán bộ quản lý giáo dục có chất lượng, vừa có tâm vừa có tầm, đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục.

5. Cần tăng thích đáng đầu tư và quan trọng hơn, cần quản lý và sử dụng có hiệu quả ngân sách đầu tư cho giáo dục – đào tạo. Mức đầu tư phải tạo cho giáo dục – đào tạo đi trước, phục vụ đắc lực cho phát triển kinh tế, văn hóa, xã hội.

Những tư tưởng của Đại tướng trong bài viết quan trọng này đã thực sự nhắm trúng những vấn đề của giáo dục – đào tạo của nước ta hiện nay. Với tầm nhìn thực tiễn và sáng suốt, Ông đã vạch ra con đường và biện pháp giải quyết những bất cập về giáo dục – đào tạo, chấn hưng nền giáo dục nước nhà đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội của đất nước. Tinh thần “quyết chiến quyết thắng” trong chiến dịch Điện Biên Phủ đã được Ông thể hiện ở đây. Bài báo của Ông ra đời trước Nghị quyết 29 của Ban chấp hành Trung ương Đảng về Đổi mới căn bản toàn diện giáo dục – đào tạo đúng sáu năm, nhưng những tư tưởng đúng đắn của Ông về chấn hưng giáo dục đã được Đảng ta khẳng định lại trong Nghị quyết đã nói lên trí tuệ và tâm huyết của một vị tướng - nhà giáo công hiến trọn đời mình cho dân tộc.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Võ Nguyên Giáp (1986), *Mấy vấn đề về khoa học và giáo dục*, NXB Sự thật, Hà Nội.
2. Võ Nguyên Giáp (2003), *Tư tưởng Hồ Chí Minh và con đường cách mạng Việt Nam*, NXB CTQG, HN
3. (2013), *Đại tướng Võ Nguyên Giáp với sự nghiệp khoa học, giáo dục và đào tạo*, NXB ĐH Sư phạm, HN.
4. Hội khoa học Lịch sử Việt Nam, Tạp chí Xưa và Nay (2010), *Đại tướng Tổng tư lệnh Võ Nguyên Giáp với sử học Việt Nam*, NXB CTQG, Hà Nội.
5. Báo Sài Gòn giải phóng ngày 19 tháng 9 năm 2007.
6. <http://dantri.com.vn/> giáo dục – khuyến học
7. <http://hnue.edu.vn/Tintuc/Tonghoptinbai/tabid/260/news...>
8. <http://vov.vn/vanhoc/vanhoc/daituongvonguyen-giap...>
9. <http://vietq.vn/tieusudaituongvonguyengiap...>
10. <http://www.baoquangbinh.vn/datvanguoiquangbinh/201311/thaygiao...>